

Henryk Bogacki

"Umgang mit theologischen Texten : Methoden, Analysen, Vorschläge", Alex Stock, Zürich-Einsiedeln-Köln 1974 : [recenzja]

Collectanea Theologica 46/2, 223-224

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

kim zaś dla metod używanych w stosunku do autorów wykraczających przeciw rozwiązaniom przyjętym w nauce Kościoła i teologii.

Brozura wydana przez Th. Kampmanna i R. Padberga prezentuje w kilku artykułach dzisiejsze spojrzenie na przypadek Wittiga. Na pierwszym miejscu trzeba wymienić dwa artykuły F. Scholza, profesora teologii moralnej uniwersytetu w Augsburgu, który przedstawia wystąpienie Wittiga (przede wszystkim jego artykuł *Die Erlösten*) i reakcję nań oraz jego ujęcie wolności woli i pochodzenia zła. W obu artykułach Scholz podkreśla rozbieżność między ówczesnymi sformułowaniami katechizmowymi a publicystycznymi ujęciami Wittiga, której wówczas nie umiano przewidywać. Inną metodą obrał J. Kowarz, wykładowca psychologii w studium franciszkańskim w Kłodzku. Jego obszerny (s. 18—61) artykuł nosi tytuł: *Jospeh Wittig und die Kirche (im Lichte des Vaticanum II)*. Autor podjął próbę dostrzeżenia w Wittigu prekursora idei eklezjologicznych wyrażonych w dokumentach Soboru Watykańskiego II. Najpierw wysuwa pewne punkty, jakie uważa za istotne dla nauki eklezjologicznej tego soboru, potem doszukuje się ich śladów w pismach Wittiga. Mimo zbieżności niektórych wątków trudno dopatrzeć się w twórczości Wittiga eklezjologii Vaticanum II. W jeszcze mniejszym stopniu udaje się Kowarzowi przekonać, że u Wittiga można znaleźć diagnozę i etiologię kryzysu zaznaczającego się obecnie w Kościele, a nawet środki do jego przezwyciężenia. Broszurę kończą krótkie refleksje Th. Kampmanna o Wittigu jako duszpasterzu, oparte na osobistych wspomnieniach.

Dziś razi nas i śmieszny epitet *Luther redivivus*, jakim wówczas przeciwnicy obrzucali Wittiga. Jednakże wydarzenia związane z jego potępieniem są znamienne dla ówczesnego Kościoła, a zarazem pouczające dla następnych pokoleń.

ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Alex STOCK, *Umgang mit theologischen Texten. Methoden, Analysen, Vorschläge*, Zürich—Einsiedeln—Köln 1974, Benziger Verlag, s. 159.

Studia teologiczne obficie posługują się tekstami, a przygotowują do pracy, w której teksty nadal odgrywają wielką rolę niezależnie od tego czy są to badania naukowe, czy praktyka duszpasterska. Tymczasem stosunkowo niewiele — z wyjątkiem nauk biblijnych — mówiło się dotąd w teologii o sposobach odkrywania sensu i posługiwania się nimi.

Alex Stock profesor katolickiej teologii i jej dydaktyki w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Kolonii, zajmuje się tym problemem w książce wydanej w ramach serii *Arbeits — und Studienbücher — Theologie*. Autor przedstawia zwięźle i syntetycznie dotychczasowe metody badania tekstu w teologii (historyczno-krytyczna, strukturalna, historyczna...), jak również podaje własne propozycje ich uzupełniania. Streszczają się one w stwierdzeniu, że tylko połączenie rozmaitych metod umożliwia dotarcie do sensu zawartego w tekstach.

Posługiwanie się tekstami w teologii obejmuje nie tylko interpretowanie i rozumienie tekstów wcześniej powstałych, ale wymaga także tworzenia nowych potrzebnych w liturgii, kazaniach, nauczaniu itp. Choć Stock ma ambicję zajmowania się również zasadami niezbędnymi dla tego rodzaju twórczości, jednakże jego uwagi na ten temat są nieliczne (s. 68—72).

Drugą połowę książki (s. 72—155) wypełniają praktyczne zastosowania zasad teoretycznych wyłożonych w części pierwszej. Autor podaje cztery przykłady analizy tekstu (wyznanie wiary, opowiadanie, argumentacja retoryczna, tekst poetycki) oraz dziewięć przykładów tworzenia — w oparciu o teksty

istniejące i przyjęte — nowych tekstów, dostosowanych do potrzeb odbiorców. Książka stanowi dobry przewodnik orientujący w wielkości koncepcji, jakie w obecnych czasach występują w dziedzinie hermeneutyki teologicznej.

ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Leo DULLAART, *Kirche und Ekklesiologie. Die Institutionenlehre Arnold Gehlens als Frage an den Kirchenbegriff in der gegenwärtigen systematischen Theologie*, München—Mainz 1975, Chr. Kaiser Verlag — Matthias—Grünewald—Verlag, s. 247.

Problem wzajemnego stosunku Kościoła i teologii nabrał ostrości po Soborze Watykańskim II. Niezależnie od doraźnych konfliktów konkretnych teologów z władzami kościelnymi, istnieje potrzeba trafnego określenia funkcji teologii w Kościele. Temat ten — po wielu wcześniejszych publikacjach — podejmuje także L. Dullaart w rozprawie doktorskiej przygotowanej pod kierunkiem J. B. Metza. Dotyczy ona możliwości zastosowania do Kościoła teorii instytucji wypracowanej przez socjologa A. Gehlena. Autor opiera się na dyskusjach z lat sześćdziesiątych, zwłaszcza po zakończeniu soboru. Przeprowadzone analizy mają umożliwić „zlokalizowanie” teologii, szczególnie zaś eklezjologii w ramach Kościoła.

Autor głosi, że zapał i rozmach wzbudzony przez sobór rozbił się o sztywne struktury Kościoła. Wobec tego postuluje, by właściwym podmiotem teologii była „krytyczna” wspólnota, a eklezjologia obywatela się bez... instytucji Kościoła. Należy więc jego zdaniem stworzyć taką teorię instytucji Kościoła, by instytucja ta nie „zawadzała”. Wprawdzie autor analizuje funkcję pojęcia Kościoła w klasycznej teologii fundamentalnej, w transcendentalnej eklezjologii K. Rahnera oraz w pewnych próbach eklezjologii „charyzmatycznej” (J. P. Jossa, K. Rahner, H. Küng), jednak inspirowany przede wszystkim teologią „polityczną” i publikacjami różnych grup „krytycznych” w ramach chrześcijaństwa. W rezultacie wywody jego daleko odbiegają od klasycznej eklezjologii i wydają się próbą narzucenia kategorii myślenia dość odległych od teologii katolickiej.

ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Marie-Jospeh LE GUILLOU, *Das Mysterium des Vaters. Apostolischer Glaube und moderne Gnosis* (tłum. z franc.), Einsiedeln 1974, Johannes Verlag, s. 263.

Punktem wyjścia książki jest współczesny kryzys Kościoła, który autor maluje w bardzo ciemnych barwach. Źródła jego widzi w pewnego rodzaju współczesnej gnozie. W pierwszych wiekach bowiem chrześcijaństwo zetknęło się z wieloma systemami kultury i filozofii ówczesnej, które zaatakowały sumą jego substancję, a mianowicie fakt, że Bóg objawił się w Jezusie Chrystusie. Autor uważa, że to zjawisko powraca cyklicznie w Kościele i mamy z nim do czynienia również dzisiaj. Żyjemy bowiem w świecie znajdującym się pod wpływem różnych filozofii i ideologii. Sobór ze względów misyjnych dokonał otwarcia do tego współczesnego świata i do wartości kulturowych, jakie ze sobą niesie. Niemniej jednak prądy te grożą poderwaniem samej istoty chrześcijaństwa, a w imię otwartości na świat współczesny niektórzy są gotowi skreślać całe partie ewangelii.

Cóż wobec tego robić? Autor stara się znaleźć odpowiedź w historii. Stwierdza przede wszystkim, że między zasadami gnozy a słowem objawienia chrześcijańskiego niesionym przez apostołów istnieje nieprzezwyciężalne przeciwieństwo. Słowo apostołów ma odwagę zakwestionować zasady świata gnostycznego